

PRZEGLĄD NOWOŚCI WYDAWNICZYCH

Mniej znaczy więcej. O tym, jak odejście od wzrostu gospodarczego ocali świat

Autor: Jason Hickel

Wydawnictwo: Karakter

Kraków 2022

Jason Hickel jest antropologiem historycznym, wykładowcą akademickim, publicystą, a także członkiem wielu gremiów zajmujących się kwestiami związanymi z rozwojem społecznym, nierównościami i sprawiedliwością społeczną, ekonomią polityczną, jak również polityką klimatyczną. W książce pt. *Mniej znaczy więcej. O tym, jak odejście od wzrostu gospodarczego ocali świat* zwraca uwagę, że dzisiejszy świat jest światem pełnym wzywań, ale też zagrożeń, które często mają charakter globalny. Mowa przykładowo o kryzysie klimatycznym, kryzysie demograficznym czy mającym miejsca nie tak dawno, a w opinii niektórych autorów jeszcze niezakończonym, kryzysie związanym z pandemią koronawirusa. Jak się okazuje, nierzadko nie zdajemy sobie sprawy z istniejących problemów, nie chcemy o nich słyszeć, a czasami także nie mamy pomysłu, jak je rozwiązać.

Żyjemy w świecie swoistego kultu koncepcji kapitalistycznych i powiązanego z nim „kultu wzrostu”, który często traktowany jest jako zwiększanie poziomu PKB, zwłaszcza w ujęciu *per capita*. Jason Hickel podchodzi jednak do „wzrostu” w sposób zdecydowanie negatywny, traktując go jako cel sam w sobie (a wręcz element propagandowy), nie zaś coś, co faktycznie zmienia świat na lepsze i wpływa na poziom oraz jakość życia ludzi, gdyż „wzrost PKB jest miarą pomyślności kapitalizmu, a nie dobrostanu ludzi”. Autor zmusza nas do zastanowienia się, co tak naprawdę jest istotne dla ludzi i dla świata – czy jest to ciągły proces wydobywania, produkowania oraz gromadzenia, czego symbolem jest wspomniany „wzrost”, czy lepsza edukacja, wyższy poziom zdrowia społeczeństwa, sprawiedliwe płace lub czysta i bezpieczna energia.

Pierwsze rozdziały książki to spojrzenie na kapitalizm i jego historię. Wyłania się prawdziwy, jednak wcale nie pozytywny obraz tego, jak się kształtował jeden z podstawowych systemów dzisiejszego świata. Podstawowych w tym rozumieniu, że według niektórych autorów łatwiej wyobrazić sobie koniec świata niż koniec kapitalizmu. Hickel podkreśla, że punktem wyjścia, także w procesie powstawania kapitalizmu, był zawsze dualistyczny podział (człowiek oddzielony od natury), który jego zdaniem powoduje, że zamiast myśleć o świecie jako o złożonej całości, traktujemy go w kategoriach odrębnych części. W konsekwencji nie zwracamy uwagi na zależności występujące między różnymi elementami, co staje się przesłanką wielu kryzysów, gdyż pozbawienie systemu nawet na pozór nieistotnego elementu i dopuszczenie do dominacji innych może zadziałać jak przysłowiowy kamyk wywołujący trudną do powstrzymania lawinę. Kryzysy te pojawiają się zarówno w obszarach związanych z ekologią, życiem społecznym, jak i polityką, które oczywiście też są ze sobą połączone.

Przeciwdziałanie wpisuje się w koncepcję „postwzrostu”, czyli świadomej i planowej redukcji określonych działań, dzięki czemu gospodarka będzie mogła powrócić do równowagi, przy czym – co podkreśla autor – powinno się to odbyć

w sposób bezpieczny oraz społecznie sprawiedliwy. Zmiany są nieuniknione i jeżeli chcemy ocalić świat przed kolejnymi kryzysami, musimy zdać sobie sprawę, że kluczowe jest przejście – jak wskazuje Hickel – od gospodarki „zorganizowanej według zasad dominacji i rabunkowej eksploatacji do gospodarki opartej na wzajemnej wymianie korzyści ze światem przyrody”. „Mniej znaczy więcej” nie jest w żadnym wypadku zbiorem gotowych rozwiązań. Pokazuje jednak pewne możliwości i wskazuje, że kierunków potencjalnych zmian prowadzących do „świata po kapitalizmie” jest z pewnością znacznie więcej. Wśród nich wymienić można m.in. przejście od innowacji technologicznych w stronę innowacji społecznych, zmniejszenie nierówności społecznych, ograniczenie zużycia materiałów i energii, w tym przeciwdziałanie skracaniu życia różnych produktów, zastąpienie własności użytkowaniem, zwłaszcza w odniesieniu do dóbr wykorzystywanych relatywnie rzadko, ograniczenie marnowania żywności czy też rozszerzenie sfery dóbr wspólnych.

Reasumując, można więc stwierdzić, że mamy możliwości i potencjał, żeby zmienić świat – zarówno na poziomie decydentów politycznych, jak też poszczególnych jednostek, tylko musimy chcieć dokonać takich zmian. Warto w tym miejscu przywołać słowa J. Hickela zawarte w książce, ale też umieszczone na tylnej okładce polskiego wydania wśród fragmentów recenzji: „To nie jest książka o nieuniknionej zagładzie. To książka o nadziei”. I dokładnie tak jest.

opracowała: Katarzyna Peter-Bombik

Miasto-idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miast

Autor: Michał Kudłacz

Wydawnictwo: CeDeWu

Warszawa 2021

Przyszłość naszego świata w sensie gospodarczym, społecznym, kulturowym i środowiskowym w istotnej mierze zależeć będzie od miast: kierunków ich rozwoju, sposobu gospodarowania zasobami oraz modelu zarządzania miastem. Współcześnie doświadczamy zjawiska nadmiernej eksploatacji zasobów, spowodowanej zwłaszcza upowszechnieniem się konsumpcyjnego stylu życia. Jednocześnie miasta są kluczowym środowiskiem życia człowieka: w silnych gospodarczo miastach doświadczamy wysokiej intensywności procesów rozwojowych i nagromadzenia różnorodnych zasobów.

Niniejsza książka dotyczy funkcjonowania oraz rozwoju miast w kontekście problematyki wartości w ekonomii, jak i kwestii racjonalnego gospodarowania zasobami. Autor poszukuje odpowiedzi na pytania: czy istnieje optymalny model funkcjonowania i rozwoju miast?, jakie wartości i zasoby miast są kluczowe w XXI wieku?, wedle jakiego modelu się rozwijają? Podstawowym założeniem wyjściowym jest konstatacja, że współczesne paradygmaty rozwoju miast stają się nieefektywne, a przez to nieaktualne ze względu na fakt, iż bazują na założeniach charakterystycznych dla tzw. modelu linearnego, oportunistycznego, nastawionego na wykorzystanie bieżących szans bez refleksji na temat trwałości proponowanych rozwiązań i konsekwencji działań dla przyszłych pokoleń. Rozwiązaniem bardziej efektywnym jest model nazwany miasto-idea, oparty na założeniach gospodarki o obiegu zamkniętym (określonej) oraz koncepcję ekonomii wartości. Czy polskie miasta funkcjonują w oparciu o taki model?

Książka M. Kudłacza pt. *Miasto-idea. Nowe podejście do gospodarowania zasobami miasta* analizuje, jak miasta mogą w przyszłości funkcjonować w zależności od przyjętego modelu gospodarowania jego zasobami. Zawiera także analizę porównawczą polityk rozwoju polskich miast: Krakowa i Wrocławia w obliczu modelu gospodarki okrężnej.

opracowała: Dorota Jopek

Najem lokali. Teraźniejszość i perspektywy

Autor: Jakub Biernat, Joanna Bocianowska, Maria Chohan, Ewa Ciołczyk, Tomasz Kot, Jolanta Loranc-Borkowska, Krzysztof Maj, Kinga Michałowska, Paulina Pałach, Marta Paszek, Piotr Przybylski, Mirosława Pytlewska, Aleksandra Sikorska-Lewandowska, Arkadiusz Tomaszek, Daniel Tuchowski

Wydawnictwo: C.H. Beck

Warszawa 2022

Końcem 2022 roku ukazała się monografia naukowa *Najem lokali. Teraźniejszość i perspektywy*, wydana w ramach serii „Monografie Prawnicze”. Książka jest pracą zbiorową autorów reprezentujących zarówno ośrodki naukowe, jak również środowisko praktyków – m.in. notariuszy, sędziów i radców prawnych.

Należy w pełni zgodzić się z poglądem wyrażonym w publikacji, zgodnie z którym „umowa najmu lokalu, a w szczególności lokalu mieszkalnego, niezmiennie statuuje się jako zagadnie problemowe”. Problemy związane z ukształtowaniem tej grupy stosunków zobowiązaniowych powodowane są bowiem z jednej strony zmianami legislacyjnymi, mającymi zasadniczo służyć dostosowaniu konstrukcji umowy najmu do zmieniających się potrzeb społecznych (czego przykładem mogą być regulacje kształtujące tzw. najem: krótkoterminowy, okazjonalny lub instytucjonalny), a z drugiej różnorodnością oraz nierzadko problematycznością oceny stanów prawnych powstających w wyniku wadliwego ukształtowania zobowiązań umownych lub nieprawidłowego ich wykonywania, a nawet – co obecnie staje się wręcz bolączką społeczną – bezumownego zajmowania lokalu mieszkalnego po wygaśnięciu lub wypowiedzeniu umowy najmu.

Rozważania autorów zostały usystematyzowane w ramach trzech części: *Część I. Najem lokalu – implikacje prawne*, *Część II. Oblicza najmu lokalu*, *Część III. Najem lokalu w otoczeniu społeczno-gospodarczym*. W procesie analizy wskazanych wyżej grup problemów dominuje zastosowanie metodologii naukowej, co pozwoliło autorom z jednej strony na względnie kompletną i systematyczną charakterystykę zagadnień związanych z różnymi aspektami wykonywania umowy najmu, a z drugiej na przedstawianie zagadnień w sposób wielowymiarowy, pogłębiony o kontekst doktrynalny i orzecznicy. Należy zaznaczyć, że kompletność oraz systematyczność monografii nie ma charakteru komentarzowego, ponieważ nie znajduje odzwierciedlenia w układzie treści rozdziałów: systematyka tytułu XVII Kodeksu cywilnego ani struktura jednostek redakcyjnych ustawy o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy. Kompletność rozważań związana jest z systematyzacją charakterystyki społeczno-gospodarczych funkcji najmu jako instytucji prawnej i analizą pożądaných kierunków rozwoju, identyfikowanych w oparciu o orzecznictwo i doświadczenia zawodowe autorów. Elementem wzbogacającym warstwę merytoryczną publikacji są rozdziały poświęcone instytucji najmu w prawie francuskim i koreańskim.

W związku z monograficznym charakterem książki pewien niedosyt może budzić koncentracja autorów na aspektach materialnoprawnych. Stan taki może potwierdzać brak wyeksponowania w strukturze publikacji bloku zagadnień procesowych, dotyczących ochrony praw właścicieli lokali w związku z – być może nadmiernym – wzmocnieniem przez prawodawcę pozycji prawnej osób zaspokajających swoje potrzeby mieszkaniowe w sposób naruszający zarówno postanowienia umowy najmu, jak i rozwiązania KC. Wskazana okoliczność nie zmienia jednak faktu, że monografię tę należy uznać za najpełniejsze pod względem merytorycznym opracowanie badawcze w obszarze problematyki najmu na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

opracował: Wojciech Fill

Czarny Łabędź. Jak nieprzewidywalne zdarzenia rządzą naszym życiem

Autor: Nassim Nicholas Taleb

Wydawnictwo: Zysk i S-ka

Poznań 2022

Książka Nassima Nicholasa Taleba analizuje zjawisko „Czarnych Łabędzi”, których według autora obecnie w świecie jest wiele. Są to wydarzenia niespodziewane, których nikt nie jest w stanie przewidzieć, a ich skutki znacząco oddziałują na gospodarkę, często zmieniając bieg historii. Wpływ ten może mieć wymiar tak negatywny, jak i pozytywny.

„Czarnym Łabędziem” Taleb nazywa: wybuch I wojny światowej, dojście Hitlera do władzy, atak na World Trade Center, Brexit, spadek cen ropy naftowej. Wszystkie wymienione zdarzenia były nagłe i zaskoczyły inwestorów, świadcząc o „połączeniu niskiej przewidywalności i znacznych skutków dla otaczającej rzeczywistości”. Zdaniem autora do przyczyn, dla których nie da się przewidywać pojawienia się „Czarnych Łabędzi”, zaliczyć należy fakt, że:

- 1) ludziom wydaje się, że świat jest prostszy niż w rzeczywistości jest;
- 2) zbyt duży nacisk kładą oni na informacje faktograficzne i próbują je kategoryzować;
- 3) modele są mniej skomplikowane niż rzeczywistość, w związku z czym są co do zasady niekompletne.

„Czarne Łabędzie” nie podlegają wpisaniu w jakiegokolwiek modele statystyczne ani nie dają się przebadac metodą analizy ryzykiem, gdyż pozostają poza analizowaną rzeczywistością. Dlatego nic w otaczającej rzeczywistości nie ma „rozkładu normalnego”, mimo że powszechne jest założenie, iż tak jest. Według Taleba, rozkład Gaussa nie występuje w prawdziwym życiu, a w wyobraźni statystyków. Dowodem na to może być zdarzenie, podczas którego występuje coś nieprzewidywalnego, co burzy ogólny spokój. Niewątpliwie „Czarnych Łabędzi” będzie przybywać, gdyż życie obecnie staje się coraz bardziej skomplikowane, prowadząc do powstania nieprzewidywalnych zdarzeń.

Książka *Czarny Łabędź. Jak nieprzewidywalne zdarzenia rządzą naszym życiem* jest przykładem lektury skłaniającej do przemyśleń każdego, kto chce zacząć dostrzegać błędy popełniane w gospodarce. Myśl przewodnią książki obrazuje zdanie: „Znacznie rozsądniej jest podejmować ryzyko, które potrafimy zmierzyć, niż mierzyć ryzyko, które podejmujemy”.

opracowała: Alicja Bonarska-Treit